

HONORÉ DE BALZAC - OTEC GORIOT

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

realistický román (próza, epika)

Literární směr:

poprvé vydáno r. 1835 – střední období autorovy tvorby; realismus

Slovní zásoba:

spisovný jazyk – občas mírně zastaralý (jak ve výrazech, tak ve slovosledu vět); časté metafory; v přímé řeči některých postav občas i hovorový jazyk

Stylistická charakteristika textu:

výstižné, skutečné a podrobné popisy prostředí, společenských vztahů i psychiky jednotlivých postav (zřetelný znak realismu); občas dlouhé monology hl. postavy – otce Goriot; dlouhá souvětí i dlouhé dialogy

Vypravěč:

vypravěčem je autor (-er forma), vnější pozorovatel děje

Postavy:

OTEC GORIOT: bývalý úspěšný výrobce nudlí; je velice důvěřivý; zcela zaslepeně rozmazluje a miluje své dvě dcery; na svou neprozřetelnost doplácí společenským pádem, ztrátou majetku a smrtí v chudobě; EVŽEN RASTIGNAC: ambiciózní, ale chudý student; idealizuje si pařížskou smetančku, brzy ztratí své iluze a do vyšších kruhů se obrátí šplh; DELFINA DE NUCINGEN a ANASTÁZIE DE RESTAUD: rozmazlované Goriotovy dcery, provdané za bohaté muže, kteří jim zakazují kontakt s jejich otcem; nakonec se neobjeví ani na otcově pohřbu; jsou chamtivé – jde jim především o společenské postavení a peníze; PANÍ VAUQUEROVÁ: stará a ziskuchtivá majitelka penzionu; VAUTRIN: uprchlý trestanec; radí Evženovi v jeho životě; BIANCHON: mladý medik; Evženův nejlepší přítel, aj.; v příběhu jsou kromě hlavních postav zmíněny také některé známé historické osobnosti

Děj:

otec Goriot, bývalý úspěšný výrobce nudlí, je nájemníkem v penzionu paní Vauquerové → zcela zaslepeně miluje své dvě dcery (Delfinu de Nucingen a Anastázii de Restaud), kterým už od jejich mládí dal všechno, co chtěly → dcery však jeho lásku neopětují, navíc jsou drženy zkrátka svými bohatými manžely → v penzionu dále bydlí Evžen Rastignac, chudý student, který se zamiloval do Anastázie de Restaud a touží se dostat mezi pařížskou smetančku → v penzionu se setká s Goriotem, o němž se dozví, že je otcem Anastázie → Evžen se začne adaptovat na život smetančky, později se stane také milencem druhé Goriotovy dcery, Delfiny de Nucingen → Goriot, který oběma svým dcerám věnoval již všechn svůj majetek, nakonec umírá v chudobě → je u něho pouze Evžen se svým přítelem, kteří také musí zaplatit jeho pohřeb, na kterém se ani jedna z dcer neobjeví

Kompozice:

dílo je charakteristické dvěma dějovými liniemi – v jedné je hlavní postavou Goriot, ve druhé Evžen Rastignac

Prostor:

Paříž (Francie), především penzion paní Vauquerové

Čas:

1. polovina 19. století (především rok 1819)

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

kritika vyšších společenských kruhů; kritický obraz francouzské společnosti v 19. století (kritika morálního úpadku – zejména touhy po bohatství); silný vliv společnosti (většiny) na jedince; zobrazení věčných protikladů (peníze X láska; majetek X přátelství)

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

bitva u Waterloo – prohra Napoleona → deportován na ostrov Svatá Helena (1815); probíhá Vídeňský kongres, který řeší dopady Napoleonských válek (1815); Britové zakazují otroctví (1834)

Kontext dalších druhů umění:

HUDBA: Frédéric Chopin (1810-1849); MALBA: Eugene Delacroix (1798-1863); Francisco Goya (1746-1828) – španělský malíř

Kontext literárního vývoje:

Alexandre Dumas st. (Hrabě Monte Christo, Tři mušketýři); probíhalo období romantismu; začínal se rozvíjet realismus

AUTOR

Život autora:

Honoré de Balzac (1799-1850) – francouzský spisovatel romantismu i realismu, novinář a lit. kritik, přezdívaný jako „dělník pera“ díky své nesmírné pracovitosti; fakticky zakladatel kritickorealistického románu; nar. se do bohaté rodiny právníka – vystudoval práva v Paříži – krátce byl notářem – poté (proti vůli rodiny) se již stal spisovatelem – neustálé finanční potíže (i několik pokusů o sebevraždu) – po r. 1843 podnikl cesty do Ruska a na Ukrajinu – chvíli před svou smrtí se oženil – zemřel r. 1850 v Paříži; ZAJÍMAVOSTI: celý život se snažil dostat do aristokratické společnosti, z čehož pramenily jeho neustálé finanční problémy; ačkoli to v jeho době nebylo zdaleka běžné, psal téměř výhradně pro výdělek, aby zaplatil své dluhy

Vlivy na dané dílo:

znalost měšťanského prostředí; mohl být inspirován Molierovými společensko-kritickými komediemi s podobnými tématy

Vlivy na jeho tvorbu:

celoživotní snaha o začlenění mezi aristokraty – v dílech se na šlechtice často zaměřuje a detailně popisuje jejich situaci

Další autorova tvorba:

jeho nejvýznamnějším literárním počinem je soubor 97 románů nazvaný Lidská komedie; KONKRÉTNÍ DÍLA: Evženie Grandetová; Gobseck; Ztracené iluze; Lesk a bída kurtizán; aj.; tvořil především romány (kriticko-realistické)

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

FILM: Otec Goriot (fr. film, 2004) – hraji: Charles Aznavour, aj.; DRAMA: dílo bylo několikrát převedeno na div. scénu, dokonce i ve stejném roce (1835)

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:

dílo (i celá autorova tvorba) významně ovlivnilo celou pozdější francouzskou literaturu

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

dílo bylo po svém vydání velice oblíbené → bylo často hráno i v divadlech, což ještě zvýšilo popularitu díla i jeho autora → dnes je dílo vnímáno jako jeden z Balzakových literárních vrcholů

Dobová kritika díla a její proměny:

někteří doboví literární kritici dílo chválili, jiní ho naopak ostře kritizovali

Aktuálnost tématu a zpracování díla:

téma chamtivosti ve společnosti je zcela nadčasové

SROVNÁNÍ

Srovnání s vybraným literárním dílem:

Moliere – Lakomec (podobné zobrazení chamtivosti ve francouzské společnosti, avšak poněkud staršího data)

román - prozaický epický žánr; delší rozsah a komplikovanější děj než povídka nebo novela; příběh zpravidla obsahuje více postav

realismus - umělecký směr zejména 2.poloviny 19.století; navazuje na romantismus; zachycuje pravdivou a věrnou skutečnost; centrem pozornosti jsou většinou průměrní lidé; PŘEDSTAVITELE: Lev N. Tolstoj, Honoré de Balzac, Charles Dickens, Henrik Ibsen, Mark Twain, Jack London, Gustave Flaubert nebo Fjodor M. Dostojevskij
romantismus - v literatuře jde o směr, který se rozvíjel zejména v 1. pol. 19. stol., pravděpodobně vznikl v Anglii; rozvíjela se zejména lyrická (nedějová) poezie, lyricko-epické žánry, ale také román; ZNAKY: konflikt mezi vnitřním a vnějším (reálným) světem; pocit vnitřní rozervanosti hl. hrdiny, který se vzpírá spol. konvencím; NAPŘ.: George Gordon Byron, Walter Scott, sestry Brontëovy, Oscar Wilde, Victor Hugo, Alexandre Dumas st., Alexander S. Puškin, K.H. Mácha, B. Němcová, K.J. Erben, aj.